

PROMOOTTORIN TERVEHDYS

Promootion suunnittelusta

Tämän promootion suunnittelu käynnistyi yli neljä vuotta sitten. Teologisen tiedekunnan tiedekuntaneuvosto päätti kokouksessaan 4.6.2013 pyytää Herra Kanslerilta lupaa seuraavan tohtoripromootion järjestämiseen juhlavuonna 2017. Tällöin itsenäinen isänmaamme Suomi täyttäisi sata vuotta ja reformaation käynnistymisestä tulisi kuluneeksi 500 vuotta. Kumpikin näistä tapahtumista on heijastunut merkittävästi teologisen tiedekunnan toimintaan ja siellä tehtävään tutkimukseen.

Kansleri myönsi luvan promootion järjestämiseen. Promoottoriksi tiedekunta nimitti professori Aila Lauhan. Promootiotoimikunta asetettiin vuoden 2015 alussa; juhlamenojen ohjaajaksi kutsuttiin dosentti, yliopistonlehtori Outi Lehtipuu ja yliairueksi dosentti, yliopistonlehtori Heikki Pesonen. Promootiokoordinaattoriksi valittiin syksyllä 2016 filosofian maisteri Maarit Elo-Valente.

Promootion järjestäminen on vaatinut kaikilta mukana olleilta ponnisteluja, mutta sitä on siivittänyt myös ilo ja innostus. Toivottavasti nämä tunnelmat välittyvät kaikille mukana oleville promootiojuhlassamme.

Teologian tohtoreiden kaari 1600-luvulta nykypäivään

Vuonna 1640 perustetun Kuninkaallisen Turun Akatemian ensimmäinen, kaikille tiedekunnille yhteinen promootio järjestettiin vuonna 1643. Turun akatemian ensimmäinen teologian tohtori, Ruotsista kotoisin ollut Johannes Elai Terserus, promovoitiin vuonna 1648 eli 369 vuotta sitten. Kuitenkin vielä pitkään tämän jälkeen huomattava osa suomalaisista tai Suomeen asettuneista teologian tohtoreista promovoitiin muualla kuin Turussa, etenkin Uppsalassa, Lundissa tai Greifswaldissa. Tohtorin arvon saattoi saada myös ilman juhlallisuuksia hallitsijan myöntämänä.

Promootioperinne muuttui jonkin verran yliopiston siirryttyä Turusta Helsinkiin vuonna 1828, ja promootioita ryhdyttiin järjestämään pääsääntöisesti tiedekunnittain. Vuodesta 1852 alkaen Helsingissä on promovoitu myös kunniatohtoreita.

Ennen itsenäisyyttä teologinen tiedekunta järjesti juhlallisia tohtoripromootioita harvaksen, ja ne liitettiin usein jonkin kirkkohistoriallisen merkkivuoden yhteyteen. Esimerkiksi kristinuskon tuloa Suomeen juhlistettiin kahdenkin promootion yhteydessä, vuosina 1857 ja 1907.

Helsingin yliopistossa ei mikään tiedekunta ole pitänyt tapanaan järjestää promootiota vuosittain. Tässä käytäntö eroaa esimerkiksi Lundin yliopistosta, jossa kaikkien tiedekuntien yhteinen tohtoripromootio järjestetään joka kevät. Tohtorien määrän kasvaessa ovat promootioiden välit kuitenkin lyhentyneet myös Helsingissä. Teologisen tiedekunnan promootioiden tai niitä vastaavien, ulkoisilta puitteiltaan yksinkertaisempien juhlaistuntojen välillä on ollut silti aina vähintään kolme vuotta.

Vaikka eri tiedekuntien promootikäytännöissä on nykyisin eroja, itse promootioakti noudattaa yhä yliopiston pitkää perinnettä. Tohtoripromootioissa tiedekunnat antavat näytön korkeimman akateemisen koulutuksensa määrästä ja laadusta.

Suomessa teologian tohtoriksi promovoitujen kokonaismäärä ylittää vuoden 2017 promootion jälkeen tuhannen tohtorin rajan. Viimeksi kuluneen 50 vuoden aikana eli vuosina 1967–2017 on järjestetty yksitoista promootiota tai niihin verrattavaa juhlaistuntoa. Näiden 50 vuoden aikana promovoitujen tohtorien määrä kattaa yli 2/3 kaikista oheiseen teologimatrikkeliin sisällytetyistä henkilöistä.

Naisten nopea nousu tohtorien enemmistöksi

Ensimmäinen Suomessa teologian tohtoriksi väitellyt nainen oli Eira Paunu (1908–2013). Hänen väitöstilaisuudestaan vuonna 1952 on nyt kulunut 65 vuotta. Kirkkohistorian alalta väitöskirjansa laatinut

Paunu teki pitkän ja arvokkaan työuran opetuslalla sekä lukuisissa yhteiskunnallisissa ja kirkollisissa luottamustehtävissä. Naisten teologisen koulutuksen edistäminen oli hänelle tärkeää vielä eläkevuosinakin. Paunulle myönnettiin professorin arvo vuonna 1999.

Seuraava teologiasta väitellyt nainen on tämän promootiomme riemutohtori Eeva Ojanen, joka hänkin on kirkkohistorian tutkija. Naisten väitökset lisääntyivät 1970-luvulta alkaen, ja väitöskirjoja laadittiin pian muiltakin teologian aloilta.

Väitelleiden naisten määrä kasvoi kuitenkin hitaasti. Niinpä luku oli yhä alle kahdenkymmenen, kun tämän promootion riemutohtori Kalevi Tamminen vuonna 1990 toimi promootorina ja allekirjoittanut vastaanotti oman tohtorinhattunsa.

Sittemmin tilanne on ratkaisevasti muuttunut, ja naiset ovat 2010-luvulla nousseet teologian tohtorien enemmistöksi. Viime promootiokaudella eli kevään 2011 ja kevään 2017 välisenä aikana Helsingin yliopistossa valmistuneesta 91 teologian tohtorista selvästi yli puolet on naisia.

Tasokas tohtorikoulutus tuottaa hyvän tuloksen

Tohtoriksi valmistuminen edellyttää tohtorikoulutettavalta lahjoja, motivaatiota ja ahkeruutta. Jokaisen väitöskirjan valmistumiseen tarvitaan myös teologisen tiedekunnan ja sen opettajien tukea ja sitoutumista. Tutkimus ja tutkijakoulutus ovat tiedekunnan toiminnan keskiössä. Strategisessa suunnittelussaan tiedekunta määrittää tutkimuksen painoalat ja ohjaa niille voimavaroja. Tiedekunta on jo pitkään onnistunut saamaan tunnustusta korkeatasoiselle tutkimukselleen ulkopuolisen rahoituksen muodossa, erityisesti Suomen Akatemian kautta. Tällä hetkellä tiedekunnassa on kaksi tutkimuksen huippuyksikköä, joiden vaikutus säteilee sekä tohtorikoulutukseen että muuhun opetus- ja tutkimustyöhön.

Mahdollisuus valmistella väitöskirjaa ainakin osittain kokopäiväisesti on yleistynyt. Jo opinto-oikeutta hakiessaan tohtorikoulutettavan tulee esittää rahoitussuunnitelma. Tästä huolimatta tiedekunta sallii erilaiset tiet tohtoriksi. Tiedekunta ei myöskään edellytä, että jokainen väitöskirja kytkeytyisi saumattomasti kulloisiinkin tutkimuksen painoaloihin tai olemassa oleviin projekteihin. Kaikille väitöskirjan tekijöille annetaan ohjausta ja tukea aihepiiristä tai iästä riippumatta.

Teologian alalta tohtoriksi väitelleiden keskiarvoikä on sadassa vuodessa laskenut yli 10 vuodella: vuoden 1907 promootiossa se oli noin 53 vuotta, nykyisin se lähenee 40 vuotta. Teologian tohtorien keskiarvoikä on hieman alhaisempi kuin humanistisilla aloilla keskimäärin. Kaikki tieteenalat mukaan lukien keskiarvoikä tohtoriksi valmistuessa on maassamme kuitenkin pudonnut jo selvästi alle 40 vuoden.

Teologinen tiedekunta on kehittänyt tohtorikoulutustaan Helsingin yliopiston linjauksia ja valtakunnallisia ohjeistuksia noudattaen. Tosin esimerkiksi tieteidenvälisyys on kuulunut teologian tohtorin tutkintoon jo varhaisista ajoista lähtien. Vielä 1990-luvulla teologian tohtoriksi aikovan tuli suorittaa huomattavan laajoja opintokokonaisuuksia jonkin toisen tiedekunnan oppiaineessa. Tästä vaatimuksesta oli luovuttava tohtorintutkintojen laajuuksia koskevien yleisten määräysten vuoksi. Yksilöllisissä opintosuunnitelmissa ja ohjausprosessissa tieteidenvälisyys painottuu kuitenkin yhä. Tutkinnon sisältöä suunniteltaessa kiinnitetään aikaisempaa enemmän huomiota kansainvälistymiseen ja yhteiskunnalliseen relevanssiin.

Teologisen alan tohtorikoulutus jäsentyy nykyisin Teologian tohtoriohjelman kautta osaksi keskustakampuksen yhteistä Humanistis-yhteiskuntatieteellistä tutkijakoulua. Uudet puitteet eivät ole tehneet perinteisiä eri tieteenalojen jatkokoulutusseminaareja tarpeettomiksi. Väitöskirjoja puuretaan ja hiotaan edelleenkin myös pienissä ryhmissä, joissa palautetta ja vertaistukea on saatavissa.

Tohtorikoulutettavien välinen hyvä vuorovaikutus tuotti vuoden 2016 lopussa tiedekunnalle arvokkaan tunnustuksen: Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tutkijakoulu palkitsi teologian tohtoriohjelman

tohtorikoulutettavat esimerkillisestä, luovasta ja oma-aloitteisesta työstä tohtorikoulutettavien yhteisöllisyyden ja tutkijayhteisöön integroitumisen edistämisestä. Tiedekunnan professorina on todettava, että on etuoikeus saada ohjata tällaisia jatko-opiskelijoita.

Teologian tohtoreita tarvitaan

Tärkeä kriteeri tohtorikoulutuksen onnistumiselle on valmistuneiden sijoittuminen työelämään. Teologian tohtorien työllistymisessä ei ole tohtorien määrän kasvusta huolimatta ilmennyt ongelmia, vaan valtaosa heistä on löytänyt hyvin paikkansa yhteiskunnassa. Viime vuosina on tohtorien työpaikkojen kirjo jopa monipuolistunut. Kirkkojen eri tehtäviin ja esimerkiksi kansainväliseen toimintaan tohtoreita sijoittuu yhä paljon, mutta ei ole harvinaista sekään, että tuore tohtori perustaa oman yrityksen.

Monipuolinen koulutus, tutkiva elämänsäsenne, ihmisistä välittäminen ja vastuullinen sitoutuminen työhön ja elämään takaavat tulevillekin teologian tohtoreille hyvät tulevaisuuden näkymät.

Lämpimät onnittelut promovoitaville ja onnistunutta juhlaa kaikille mukana oleville

Aila Lauha

Promoottori